

Sygn. akt III UK 159/19

POSTANOWIENIE

Dnia 5 marca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania K. B.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

o emeryturę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 5 marca 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 18 września 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 18 września 2018 r., sygn. akt III AUa (...), oddalił apelację wnioskodawcy od wyroku Sądu Okręgowego w L. z dnia 28 marca 2018 r., sygn. akt V U (...), oddalającego odwołanie wnioskodawcy od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. z dnia 23 listopada 2017 r. odmawiającej wnioskodawcy prawa do emerytury z tytułu zatrudnienia w warunkach szczególnych.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) wnioskodawca zaskarżył w całości. Zarzucono naruszenie przepisów prawa materialnego, to jest: (-) przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczania pracowników do kategorii zatrudnienia (Dz.U. nr 39 poz. 176), wydanego na podstawie upoważnienia dekretu z dnia 25 czerwca 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 30 poz. 116 ze zm.) -

obowiązującego od 1 lipca 1956 r. do 31 grudnia 1979 r., przez ich niezastosowanie w sytuacji, w której: a/ wnioskodawca pracował w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej jako traktorzysta w okresie od 1 lipca do 31 grudnia 1977 r., czyli pod rządami wskazanych wyżej przepisów, które w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów w dziale XVII /rolnictwo/ uznały pracę traktorzysty jako pracę wykonywaną w warunkach szkodliwych, b/ została naruszona zasada „*lex retro non agit*”, c/ wnioskodawca, pracując pod rządami wskazanych wyżej przepisów, nabył prawo do określenia tej pracy jako pracy wykonywanej w warunkach szkodliwych dla zdrowia i żaden późniejszy przepis nie odbiera mu tego prawa; (-) art. 32 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.) w związku z § 19 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) w sytuacji, w której: a/ konstrukcja prawna obecnie obowiązującego rozporządzenia Rady Ministrów z 1983 r., wydanego na podstawie obowiązującej ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jest identyczna jak rozporządzenia Rady Ministrów z 1956 r. wydanego na podstawie upoważnienia ustawowego (dekretu), a wykaz prac wykonywanych w warunkach szkodliwych stanowiący załącznik do rozporządzenia z 1956 r. został uchwalony przez Radę Ministrów i nie stanowi „dyrektywy dla organów zwierzchnich” nad zakładami pracy; b/ uchwała składu 7-osobowego Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2002 r., III ZP 30/01, w znacznej części zdefiniowała pojęcie „przepisy dotychczasowe” - Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że „przepisy § 1 ust. 2 i 3 rozporządzenia zobowiązujące ministrów, kierowników urzędów centralnych i centralne związki spółdzielcze do ustalania wykazów stanowisk pracy w podległych im zakładach nie dotyczą materii regulowanej art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach (...) stanowią dyrektywę dla organów zwierzchnich lub nadzorujących zakłady pracy do prowadzenia wykazów stanowisk pracy (...) nie należą więc one do tych przepisów dotychczasowych, które z mocy art. 32 ust. 4 mają zastosowanie do pracowników, o których mowa w art. 32 ust. 2”, c/ postęp techniczny i innowacyjność zmieniają warunki pracy i czynią, że praca dotychczas

wykonywana w warunkach szczególnych traci ten przymiot, co nie oznacza, że do pracy w zaszłości można stosować kryteria i oceny obecnych warunków pracy.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na okoliczność, że dotychczasowe orzecznictwo w przedmiocie przyznawania prawa do wcześniejszych emerytur pracownikom wykonującym pracę w warunkach szczególnych jest rozbieżne i zachodzi potrzeba szerszej niż dotychczas wykładni prawa. Zdaniem skarżącego, dotychczasowe orzecznictwo Sądu Najwyższego (uchwała składu 7 sędziów z dnia 13 lutego 2002 r., III ZP 30/01, wyrok Sądu Najwyższego z 18 stycznia 2018 r., I UK 522/16) nie rozwiąły wątpliwości prawnych. Wyłączenie ministrów, kierowników urzędów centralnych i centralne związki spółdzielcze ze stanowienia wykazów prac wykonywanych w warunkach szczególnych z pojęcia „przepisów dotychczasowych” jest jasne, czytelne i zasadne. Problem powstaje jednak w odniesieniu do uchwał Rady Ministrów i ustalonych przez Radę Ministrów wykazów prac wykonywanych w warunkach szkodliwych, pod rządami których pracownik nabył prawo do zaliczenia jego pracy do prac wykonywanych w warunkach szkodliwych. Ponadto, zdaniem skarżącego, istnieje poważny problem prawny dotyczący zasady *lex retro non agit* do pracowników, którzy nabyli szczególne uprawnienia związane z pracą w warunkach szkodliwych na podstawie obowiązującego wówczas rozporządzenia Rady Ministrów z 1956 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości prawne lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3), lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Jeżeli okoliczności te nie zachodzą, Sąd Najwyższy, zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c., jest uprawniony do wydania postanowienia o odmowie przyjęcia kasacji do rozpoznania.

Skarżący wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadnił potrzebą wykładni przepisów prawnych w przedmiocie przyznawania prawa do

wcześniejszych emerytur pracownikom wykonującym pracę w warunkach szczególnych, a także występowaniem w sprawie „poważnego problemu prawnego” dotyczącego zasady *lex retro non agit* do pracowników, którzy nabyli szczególne uprawnienia związane z pracą w warunkach szkodliwych na podstawie obowiązującego wówczas rozporządzenia Rady Ministrów z 1956 r.

Jeżeli chodzi o przesłankę przedsądu ujętą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. - potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, to skuteczne powołanie się na tę przesłankę wymaga określenia przez skarżącego przepisu prawa, który mimo że budzi poważne wątpliwości (ze wskazaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni, bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Z kolei, jeżeli chodzi o przesłankę przedsądu określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., to istotnym zagadnieniem prawnym jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. W konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka z 2003 nr 13, poz. 5; z 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467; z 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 189 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578). Ponadto zagadnienie prawne powinno odnosić się do konkretnego przepisu prawa albo konkretnej regulacji prawnej, co oznacza konieczność sformułowania przez skarżącego, jakiego przepisu (zespołu przepisów lub norm prawnych) prawa materialnego lub procesowego dotyczy przedstawiane zagadnienie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 lipca 2014 r., II PK 257/13, LEX nr 1515455). Przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga wskazania za pomocą wywodu prawnego, na kanwie jakich

norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje skarżący (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 27 października 2015 r., II PK 61/15, LEX nr 1968444, oraz powołane tam orzeczenia). Nadto, zagadnienie powinno dotyczyć kwestii prawnych budzących rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości; istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa i praktyki sądowej (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467; z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Mając na uwadze powyższe, skarżący nie wykazał okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Wbrew wywodom skarżącego, uchwała składu 7-osobowego Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2002 r., sygn. akt III ZP 30/01 (OSNAPIUS 2002 nr 10, poz. 243) rozwiewa wszelkie wątpliwości zgłaszane przez skarżącego. W uchwale tej Sąd Najwyższy wyjaśnił, że przez przepisy dotychczasowe, do których odsyła art. 32 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, należy rozumieć przepisy rozporządzenia Rady Ministrów wydanego na podstawie upoważnienia zawartego w art. 55 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.). Sąd Najwyższy dalej wyjaśnił, że zawarte w art. 32 ust. 4 ustawy odesłanie do przepisów dotychczasowych, sankcjonujących obowiązywanie rozporządzenia, można odnosić tylko do tych przepisów rozporządzenia, które regulują materię określoną w przepisie ustawy, a więc wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk, oraz warunki, na jakich osobom wykonującym te prace przysługuje prawo do emerytury. W konsekwencji Sąd wskazał, że zachowały moc przepisy § 4-8a określające wiek emerytalny i okres wykonywania pracy w szczególnych warunkach pracowników wykonujących prace wyszczególnione w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia, przepisy § 9-15 określające wiek emerytalny i warunki przechodzenia na emeryturę osób zatrudnionych w szczególnym charakterze, a ponadto przepis § 3 określający ogólny wymagany okres zatrudnienia oraz przepis § 2 ust. 1 stanowiący, że okresami pracy uzasadniającymi prawo do

świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

W sprawie nie występuje problem „uchwał Rady Ministrów (...), pod rządami których pracownik nabył prawo do zaliczenia jego pracy do prac wykonywanych w warunkach szkodliwych” dlatego, że skarżący upatruje swojego uprawnienia do zaliczenia pracy traktorzysty do pracy w warunkach szczególnych nie w akcie tego rodzaju, ale w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r., które obowiązywało od 1 lipca 1956 r. do 31 grudnia 1979 r. Od dnia 1 stycznia 1980 r. weszło w życie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia (Dz.U. 1979 r. Nr 13, poz. 86 ze zm.), które w §10 uchyliło rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. Z kolei to rozporządzenie utraciło moc z chwilą wejścia w życie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (tj. od 1 stycznia 1983 r.). W przywołanej wyżej uchwale Sąd Najwyższy wyjaśnił zakres obowiązywania tego rozporządzenia w aktualnym stanie prawnym.

Jeżeli chodzi o twierdzenie skarżącego o istnieniu poważnego problemu prawnego dotyczącego „stosowania zasady *lex retro non agit* do pracowników, którzy nabyli szczególne uprawnienia związane z pracą w warunkach szkodliwych na podstawie obowiązującego wówczas rozporządzenia Rady Ministrów z 1956 r.”, to skarżący nie wykazał, przepisu, który miałby podlegać wykładni z uwzględnieniem wywodzonej z art. 2 Konstytucji RP zasady niedziałania prawa wstecz. Skarżący nie skonkretyzował przepisów prawa i wynikających z nich norm prawnych, na tle których zagadnienie to powstało, nie dokonał analizy prawnej możliwych rozstrzygnięć sygnalizowanego problemu. Dodać też trzeba, że problem ten powinien być przedstawiony w kontekście aktualnych przepisów dotyczących uprawnień emerytalnych, czego skarżący nie uczynił.

Na koniec wskazać należy na uchwałę składu 7 sędziów z dnia 8 sierpnia 2019 r., III UZP 3/19 (OSNP 2020 nr 1, poz. 9), zgodnie z którą pracy traktorzysty w rolnictwie wykonywanej w okresie obowiązywania rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczania pracowników do kategorii

zatrudnienia nie uważa się za okres zatrudnienia w szczególnych warunkach, o którym mowa w art. 184 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Z tych powodów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji.